

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Семенча Людмила Григорівна

кандидат психологічних наук, викладач психолого-педагогічних дисциплін
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР», Україна

Хріник Євген Олександрович

викладач інформаційних дисциплін, голова циклової
комісії природничо-математичних дисциплін
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР», Україна

Борисьонук Максим Олегович

викладач педагогічних дисциплін, методист навчально-методичного кабінету
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР», Україна

В умовах сьогодення, перед академічною спільнотою постає проблема зростання та поширення неетичної поведінки. Це зумовлено тим, що через бурхливий розвиток інноваційних технологій сучасне суспільство має широкий доступ до будь-якої інформації. Тому, все частіше виникає необхідність звернутися до поняття «академічна доброчесність». Для системи освіти України термін «академічна доброчесність» є одним із ключових, адже саме в процесі навчання повинні сформуватися головні етичні якості майбутніх професіоналів різних сфер діяльності. Чесне набуття знань здобувачами освіти, формування в них основ та принципів академічної доброчесності є головними рушіями для успішного розвитку держави.

Концептуальні та правові засади академічної доброчесності відображено в наступних нормативно-правових документах, а саме: Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (редакція від 25.06.2013) [4], Закон України «Про освіту» (редакція від 02.07.2023) [3], Закон України «Про авторське право і суміжні права» (редакція від 15.04.2023) [2].

Відповідно до Статті 42 Закону України «Про освіту» (редакція від 02.07.2023) [3] поняття «академічна доброчесність» трактується як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень».

Дослідження проблеми формування академічної доброчесності в здобувачів освіти розглянуто у працях В. Ромакіна, В. Сацика, Т. Яворської, І. Жилиєва, Т. Фінікова та ін. Теоретичні та практичні аспекти формування академічної доброчесності в майбутніх фахівців галузі освіти відображено у наукових напрацюваннях таких зарубіжних вчених: Б. Кларк, Р. Лаптон, Д. Андрес, Р. Бахус, П. Гіннс, Н. Тен та ін. Норми та принципи дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу визначено в дослідженнях Т. Тимочко, М. Жарикова та ін.

Серед результатів навчання здобувачів освіти щодо академічної доброчесності виділимо наступні компетентності, а саме: уміння діяти відповідно до позицій академічної доброчесності та професійної етики під час професійних і навчальних ситуацій; усвідомлення значущості встановлених норм академічної доброчесності; правильно оформлювати покликання на різні джерела інформації під час

запозичення певних ідей, тверджень, відомостей тощо, самостійно виконувати навчальні завдання [1].

Для визначення рівня **обізнаності та дотримання норм і принципів академічної доброчесності здобувачами освіти**, було проведено анкетування студентів 1-4 курсів відділень Дошкільної та Початкової освіти Комунального закладу «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» Дніпропетровської обласної ради».

Мета дослідження – вивчення рівня обізнаності та дотримання норм і принципів академічної доброчесності здобувачами освіти.

Опитування проводилося шляхом online-анкетування (Google Forms) анонімно та на добровільних засадах.

В опитуванні взяли участь **224 здобувачі освіти фахового педагогічного коледжу**.

Узагальнені результати опитування відображені на діаграмах, поданих нижче.

На запитання анкети **«Чи знайомі Ви з поняттям «академічна доброчесність»?»** (рис. 1), більшість респондентів вибрали відповідь: «так» (94,2%); другу позицію (2,7%) зайняла відповідь «ні», 3,1% респондентів обрали варіант «важко відповісти».

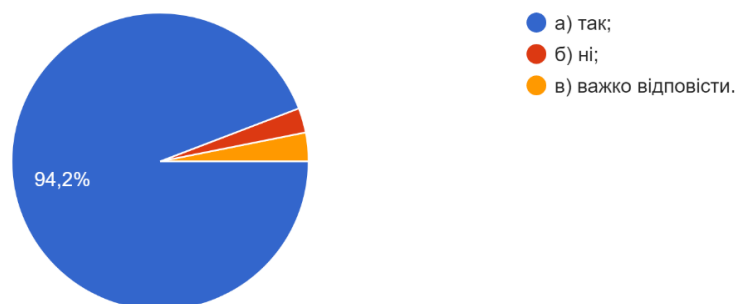

Рис. 1. Чи знайомі Ви з поняттям «академічна доброчесність»?

Аналізуючи відповіді на запитання **«Чи інформують Вас педагогічні працівники про процедури дотримання академічної доброчесності?»** (рис. 2) слід відзначити, що 96,9% відповіли «так», а відповідь «ні» вказали 3,1% опитаних.

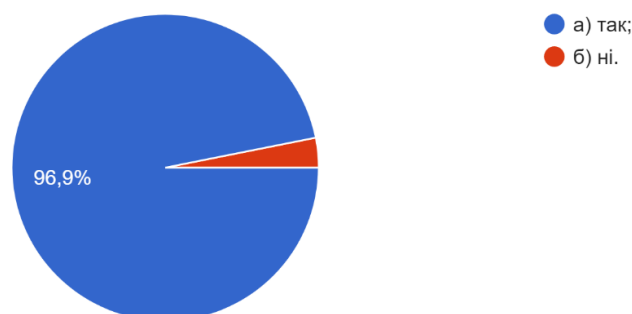

Рис. 2. Чи інформують Вас педагогічні працівники про процедури дотримання академічної доброчесності?

При відповіді на запитання **«Чи відома Вам сутність поняття «плагіат» та можливі ризики, які з ним пов'язані?»** (рис. 3) 98,7% здобувачів освіти обрали відповідь «так», 0,4% респондентів обрали відповідь «ні», 0,9% учасників опитування обрали варіант «важко відповісти».

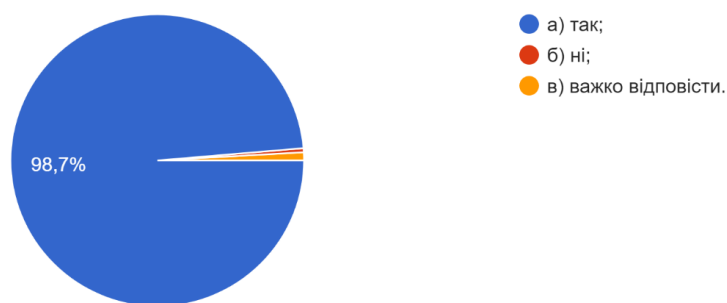

Рис. 3. Чи відома Вам сутність поняття «плагіат» та можливі ризики, які з ним пов'язані?

На запитання анкети «Чи відома Вам про впровадження (використання) в коледжі програмного забезпечення для автоматичного виявлення плагіату у наукових роботах здобувачів вищої освіти?» (рис. 4), більшість респондентів вибрали відповідь: «так» (67%); другу позицію зайняла відповідь «важко відповісти» – 20,1%; 12,9% респондентів обрали варіант «ні».

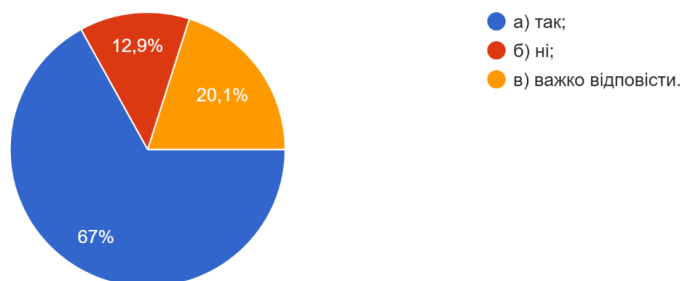

Рис. 4. Чи відома Вам сутність поняття «плагіат» та можливі ризики, які з ним пов'язані?

Також здобувачам було запропоновано питання «**Які з наведених елементів, на Вашу думку, є проявами академічної недоброчесності?**» (рис. 5) 15,6% респондентів, обрали варіант «академічний плагіат», 0,9% опитаних відзначили варіант «самоплагіат», 1,3% обрали відповідь «фабрикація», відповідь «фальсифікація» отримала – 0,4%, варіант «списування» обрали – 8,5%, відповідь «необ'єктивне оцінювання» отримала – 1,3%, відповіді «хабарництво» та «обман» отримали – 4%, варіант «усі перераховані варіанти відповідей» обрали – 64,7% респондентів.

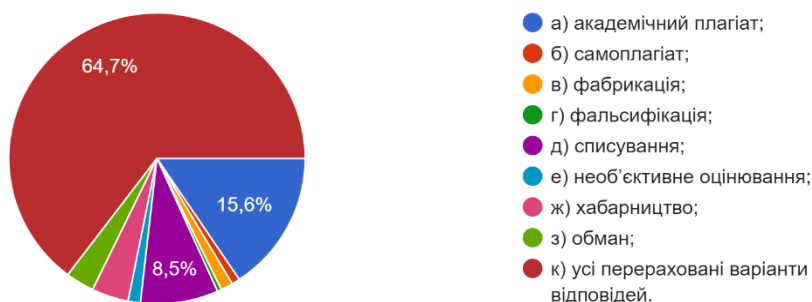

Рис. 5. Які з наведених елементів, на Вашу думку, є проявами академічної недоброчесності?

При відповіді на запитання «**Чи розумієте Ви наслідки за порушення академічної доброчесності в коледжі?**» (рис. 6) 97,3% здобувачів освіти обрали

відповідь «так», 2,7% обрали варіант «ні».

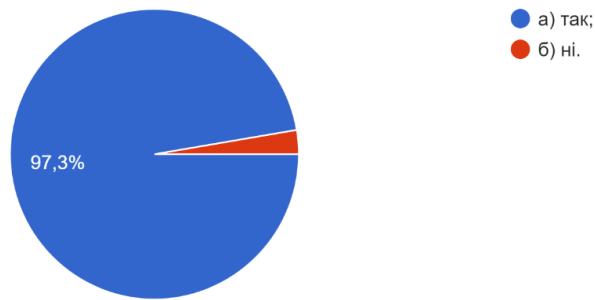

Рис. 6. Чи розумієте Ви наслідки за порушення академічної доброчесності в коледжі?

Даючи відповідь на запитання «Чи ознайомлені Ви із нормативними документами, в яких визначено санкції за недотримання академічної доброчесності в коледжі?» (рис. 7) більшість здобувачів освіти обрали варіант «так» (52,7%), другу позицію отримала відповідь «мені наводилась про них інформація» (31,3%), (16,1%) – отримала відповідь «ні».

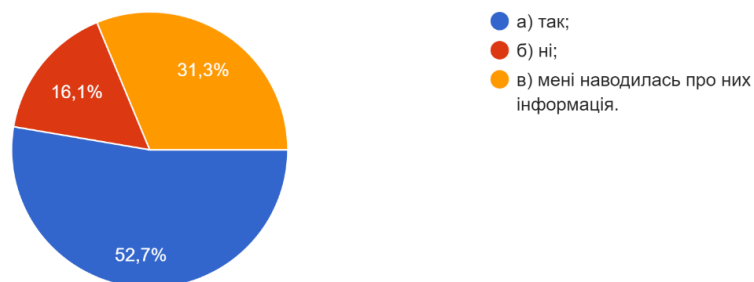

Рис. 7. Чи ознайомлені Ви із нормативними документами, в яких визначено санкції за недотримання академічної доброчесності в коледжі?

Аналізуючи відповіді на запитання «Які санкції щодо здобувачів освіти Ви вважаєте доцільними у разі виявлення і доведення фактів прояву академічної недоброчесності?» (рис. 8), слід відзначити, що найбільший відсоток отримала відповідь (55,4%) «повторне проходження оцінювання (залік, іспит, контрольна робота, тощо)», другу позицію зайняла відповідь «роз'яснювальна робота серед здобувачів, викладачів, науковців щодо складових академічної етики, прозорості та доброчесності» (27,7%), наступною стала відповідь «повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми (повторне вивчення дисципліни)» (9,4%), та 7,6% респондентів обрали відповідь «відрахування».

Рис. 8. Які санкції щодо здобувачів освіти Ви вважаєте доцільними у разі виявлення і доведення фактів прояву академічної недоброчесності?

На запитання анкети **«Вкажіть процедури, які Ви особисто використовуєте у процесі написання наукових робіт?»** (рис. 9), нами отримано наступні результати: «завжди цитую запозичені матеріали із зазначенням джерела» – 36,6%; «в окремих випадках запозичені матеріали цитую із зазначенням джерела» – 36,2%; «перефразовую чужий текст власними словами без посилань на джерела» – 16,5%; «копіюю текст з Інтернету та використовую його як власний без посилань на джерела» – 3,1%; «частково здійснюю переклад текстів з іноземної мови на українську без зазначення джерела» – 4,5%; «частково або повністю подаю чужі тексти як власні без зазначення авторства» – 0,4%; 2,7% опитаних респондентів обрали відповідь «інший варіант», де зазначали що не було практики написання наукової роботи (тез, дослідницьких робіт, тощо).

Рис. 9. Вкажіть процедури, які Ви особисто використовуєте у процесі написання наукових робіт?

Аналізуючи відповіді здобувачів освіти на запитання анкети **«Які, на Вашу думку, причини існування академічної недоброчесності?»** (рис. 10), найбільший відсоток отримала відповідь «необхідність виконання великого обсягу письмових робіт» (35,3%), 19,6% відповіли, що «відсутність інтересу до тем письмових робіт», 16,1% – «обмежений доступ до необхідної інформації», однакову кількість голосів (8,9%) отримали відповіді – «повторюваність тем письмових робіт» та «відсутність покарання за плагіат», 5,4% – «відсутність чітких правил з написання робіт та їх оцінювання», 5,8% опитаних респондентів обрали відповідь «інший варіант», де зазначили такі причини виникнення академічної недоброчесності серед студентів, як військовий стан в країні, постійні повітряні тривоги, переживання травматичних подій через постійні втрати, що призводять до виникнення панічних атак та ПТСР (посттравматичних стресових розладів).

Рис. 10. Які, на Вашу думку, причини існування академічної недоброчесності?

Заключним питанням анкети було «Чи є необхідним, на Вашу думку, проведення семінарських, практичних занять, щодо процедури дотримання принципів

академічної доброчесності, академічного письма та оцінки правомірності запозичень в текстах наукових публікацій?», 71,9% респондентів обрали відповідь «так», варіант «ні» – 25,9% опитаних.

Отже, формування основ академічної доброчесності в студентів педагогічного коледжу має відбуватися через прозору комунікацію учасників академічної спільноти та розуміння відповідальності за недотримання академічної доброчесності, відповідно до норм законодавства. Більшість учасників навчального процесу переконані, що позитивні зміни в системі освіти, залежать саме від кожного з них, і від рівня усвідомленості власної академічної доброчесності та відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків.

В подальшому вбачаємо необхідним, в межах роботи над проблемою «дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти», провести семінар-практикум «Плагіат та його різновиди в академічному середовищі. Інструменти перевірки текстів на плагіат», тренінг «Технологія написання наукових студентських робіт» і розробити практичні рекомендації «Як уникнути академічного плагіату?» при підготовці студентів педагогічного коледжу до написання наукових робіт.

Список використаних джерел:

1. Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян. Варшава, 2019. 175 с.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
3. Закон України «Про освіту» (редакція від 02.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
4. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.